



TRIZULJAK SKLO ARCHITEKTÚRA

Výber z tvorby Alexandra Trizuljaka st., Mareka Trizuljaka a Klementa Trizuljaka



Umenie ako priestor stretnutia generácií

Medzi nebom a zemou je veľa skutočností, na príčinu ktorých sa pýtajú myslitelia už celé stáročia, ba i tisícročia. Fenomén umeleckého talentu a umeleckej tvorby nesporne patrí k otázkam, ktoré zamestnávajú mysle nielen filozofov, ale i umenovedcov, estetikov, psychológov, pedagógov, sociológov. Aj napriek nevyčísliteľnému množstvu vedeckých i odborných štúdií, článkov a publikácií zaoberajúcich sa týmto problémom, jednoznačnú, všeobecne platnú a uspokojivú definíciu nenachádzame. Akoby sa to prvotné a určujúce nachádzalo za hranicou vedeckého poznania. A preto si aj v dnešnej dobe, zakladajúcej si na svojej vedeckosti, môžeme dovoliť tvrdenie, že ak chceme pochopiť otázku pôvodu umeleckého talentu a tvorivosti, stále stojíme pred tajomstvom.

Dovoľte mi parafrázu Gauguinových slov: „Kto som ja, ktorý cíti v sebe nevyhnutnosť vyjadrovať sa umeleckým jazykom? Odkiaľ sa vo mne berie tento talent a tvorivý ošial? Čo mám robiť, keď cítim, že umenie je pre mňa ten pravý priestor, kde môžem hľadať pravdu? Kam mám ísť, aby som mohol slobodne rozvinúť a vyjadriť bohatstvo, ktoré nosím v sebe?“ A tak ako reč má svoj význam iba natoľko, nakoľko je v ňom prítomná myšlienka, tak i okamihy umeleckej tvorivosti dostávajú význam iba natoľko, nakoľko sú preniknuté týmito základnými estetickými postojmi.

Súrodencov Mareka a Klementa Trizuljakovcov umenie sprevádzalo od kolísky. Rodinné prostredie preniknuté intelektuálnymi, kultúrnymi a duchovnými hodnotami ich nenásilne formovalo nielen ľudsky, ale i profesionálne, či umelecky. Jedného dňa každý z nich zatúžil po sebe zanechať znak, odovzdať vlastnú víziu skutočnosti, vstúpiť do slobodnej umeleckej komunikácie. Na tvorivom umeleckom živote svojich rodičov, sochára Alexandra Trizuljaka a výtvarníčky Evy Trizuljakovej pochopili, že umenie je zrkadlo, v ktorom sa odráža vnútorná cesta a vývoj človeka.

Život a dielo sochára Alexandra Trizuljaka je toho dôkazom. Ako žiak profesora Karola Pokorného a odchovanec sochárskej školy pražskej akadémie výtvarných umení osvojil si úctu k precíznej modelácii a harmonickej proporcionalite tvarov. Realisticky modelovaná skulptúra však nemohla rozhladeného umelca uspokojiť nadlho. Pod vplyvom nových tendencií vo výtvarnom umení na prelome 50. a 60. rokov, kedy sa hľadá nový jazyk sochy, upúšťa Trizuljak od realisticky modelovaných tvarov a osvojuje si tzv. konštruktívne cítenie: zjednodušuje tvary až po postkubistickú štylizáciu a fázy „archetypizácie“ a „balvanizmu“. Jeho hladké abstrahované figúry sú odkazom na tvorbu Henry Moora či Constanta Brancusiho (Milenci, 1960 – 1961; Večer, 1963; Vodná Panna, 1964; Torzo, 1964 – 1965). Objavuje nové estetické kvality, ktoré pre sochárstvo ponúka veda a technika. Púšťa sa do experimentu a pracuje s netradičnými technikami a materiálmi, predovšetkým kovmi, ako hliník, oceľ, bronz. Vznikajú rôzne variácie zostáv zváraných tvarov vo forme rúr, dosiek alebo prútov, vertikálne a horizontálne poprepletaných (Raketostroj, Oči vesmíru, 1961; Kompozícia, 1963; Variácie na Nekonečno, 1967 a iné).

Politická situácia na začiatku 70. rokov zasiahla aj do slovenského kultúrneho života a všetky individuálne tvorivé snaženia vymykajúce sa z rámca oficiálnej kultúrnej doktríny socializmu tvrdo a nekompromisne umlčala, alebo zatlačila do súkromia ateliérov. Bolo tomu tak aj v prípade Alexandra Trizuljaka. Zodpovednosť otca početnej rodiny ho prinútila realizovať aj také diela, kde sa od dynamického konštruktivistického hľadania odklonil späť k realistickým tendenciám. No v tichu a samote ateliéru vznikajú ďalšie diela ovplyvnené konštruktivistickým cítením.¹ Práve táto poloha znakového a zmyslového hľadania reality spojená s novými materiálovými a technickými postupmi tvorby, silno a jasne rezonuje v tvorbe jeho dvoch synov.

Nemožno nespomenúť aj ďalší rozmer Trizuljakovej tvorby, na ktorý synovia nadväzujú a tvorivo ho rozvíjajú – náboženská téma vo výtvarnom umení a tvorba pre sakrálny priestor. Počas svojho tvorivého života

Alexander Trizuljak participoval na výtvarnej výzdobe 26 kostolov na Slovensku. Početné sú jeho Ukrižovania, sochy svätých, oltáre, svätostánky. Experimentátorsky vnáša do chrámového priestoru sklo: z taveného skla vytvára basreliéfy Ukrižovanie (kostol v Sobranciach) a Zmŕtvychvstanie (kostol v Zelenči). Náboženská téma mu neslúži ako výtvarná metafora, alegória, či archetyp na vyjadrenie hraničných situácií ľudského života, ako sa s tým stretávame u mnohých výtvarníkov 20. storočia.² Je zobrazením osobnej hlboko prežívanej kresťanskej viery, je sprítomnením transcendentna v živote človeka i v dejinách sveta. Umelecké dedičstvo otca Alexandra Trizuljaka sa ako nekončiaci dialóg vinie tvorbou jeho detí. Dialóg dvoch generácií umelcov je o to zaujímavejší, že umelecky i ľudsky silná osobnosť otca nezáväzuje svojim odkazom, ale práve naopak, uvoľňuje priestor novým tvorivým inšpiráciám. Najsilnejšie a umelecky najpôsobivejšie prepojenie nachádzame v tvorbe syna Mareka.

Dielo výtvarníka Mareka Trizuljaka napovedá, že máme pred sebou umelecky zrelú osobnosť. Výber z tvorby predstavuje autorove práce zo skla; materiál, ktorý snáď najadekvátnejšie zodpovedá jeho umeleckej invencii a myšlienkovému smerovaniu. Kompozične a tvarovo čisté sklenené objekty, priehľadné a tiché, sú vo svojich jemných i žiarivých farebných odtieňoch ako metafora (Stéla, Sklenná katedrála, Jakubov rebrík). Umelec preniknutý inšpiráciou kontemplyje tajomstvo, vnútorné sacrum vlastného bytia prestupuje sacrum jeho diel. Jakubov rebrík je zobrazením tejto mystickej skúsenosti človeka, ktorá je krehká a priehľadná ako sklo, no jasná ako teplé svetelné lúče, ktoré ho prestupujú. V srdci umelca vidíme istý druh askézy a pokory, ktorá je prameňom jeho lásky k umeniu, k životu.

Umenie Mareka Trizuljaka sa neuspokojuje s dekorovaním priestoru, ide oveľa ďalej, mohli by sme povedať, že je pokusom otvárať dvere k načúvaniu Absolútna. Marekove realizácie pre sakrálne priestory – vitráže, oltáre, ambóny, svätostánky, plastiky, túto dimenziu majú v sebe. Vitráže (napríklad v kostole v Miloslavove, Hvozdnici, či na Ostrove sv. Petra v Kanade), sú explóziou farieb, kde svetlo sklzájúce sa po formách a tvaroch prekonáva tieň stĺpov, pilierov či stien a vytvára tak atmosféru kontemplácie, ktorá napomáha vstúpiť do tajomstva liturgie. Efekt takmer mystického svetla strháva pozorovateľa vstúpiť do vnútra vlastného bytia.

Projekty realizované v spolupráci s bratom Klementom – architektom, na ktorých sa Marek podieľal koncepciou a realizáciou výtvarného dotvorenia liturgického priestoru (kostol v Miloslavove a Hvozdnici), sú jednoliatym harmonickým celkom, poznačené úsilím o dosiahnutie čo najväčšieho súzvuku architektúry a výtvarného umenia v liturgickom kontexte. Dovolím si povedať, že ide o modelové príklady súčasnej sakrálnej architektúry na Slovensku. Žiaľ, sú to príklady ojedinelé.

Pozoruhodné svojou nápaditosťou sú i obrazy zo skla v predajni Klenotov v Košiciach, kde sa hrá s čistým, intenzívnym svetlom v jasne vymedzenom priestore, ako i sklenný portál predajne Pegg Perego v Auparku v Bratislave, realizovaný v spolupráci s ďalším bratom Alexandrom ml. Potrebné je poukázať aj na autorovu remeselnú zručnosť a majstrovskú dokonalosť spracovania materiálu.

Marek žije v Čechách od roku 1980 a na Slovensko sa dielo tohto všestranného umelca, ktorého záber siaha od voľnej tvorby (maľba, plastika, sklo) cez realizácie pre architektúru (mozaika, vitráž, liturgické zariadenie) až k umeleckej fotografii, dostáva predovšetkým vďaka spolupráci s bratmi Klementom a Alexandrom. Jeho tvorba je však známa aj oveľa ďalej – v Rakúsku, Taliansku, Kanade.

Marek Trizuljak je umelcom, ktorý v sebe skrýva charizmatickú schopnosť sprevádzať diváka od vecí viditeľných k predstave vecí neviditeľných. V jeho tvorbe je každý jednotlivý prvok prestúpený vnútorným svetlom zjednocujúcim obsahovú a formálnu stránku diela do dokonalej harmónie, ktorá, cítime, prebýva v umelcovej duši.

Kým najstarší syn išiel v šľapajach otcovej múzy výtvarných umení, v druhom sa sklíbil cit pre modelovanie

tvary a priestoru s výtvarným cítením a odvahou k experimentu. Architekt Klement Trizuljak vo svojej architektonickej tvorbe vychádza z poznania človeka, pochopenia jeho potrieb a želaní, z jeho vzťahu k prírode, k prostrediu. Klementovo projekčné hľadanie je hľadaním harmonického vzťahu medzi estetickou a technikou, výtvarným umením a architektúrou. Jeho architektonická vízia má výtvarné cítenie, čoho výsledkom je skulpturálne modelovaná architektúra. Klementov architektonický jazyk je čistý a jednoduchý, pracuje so základnými trojrozmernými geometrickými tvarmi – kuželom, kubusom, ihlanom, a pridáva k nim dynamickú špirálu. Tieto prvky skladá a modeluje do rafinovane jednoduchšej a esteticky pôsobivej architektonickej skladby (Mestské vily na Kaplinskej ul. v Bratislave, administratívna budova na Rajskej ul. v Bratislave, kostol v Miloslavove, kostol na Betliarskej ul. v Bratislave – Petržalke). Konštrukčná integrita, dômyselne vyrábaná proporcionalita, citlivý výber materiálu a technických postupov, premyslená svetelná účelnosť a plasticita tvarov umocnená farebnými odtieňmi, sú konštantnými kvalitami Klementových projektov. Aj on, rovnako ako brat Marek, s obľubou pracuje so sklom ako materiálom prostredníctvom ktorého zvyrazňuje výtvarnú pôsobivosť architektúry. Popri projektovaní civilnej architektúry je Klement Trizuljak známy aj tvorbou sakrálnej architektúry. Nateraz boli zrealizované viaceré projekty kostolov – prezentované sú stavby v Miloslavove a na Betliarskej ul. v Bratislave – Petržalke. Taktiež je autorom niekoľkých interiérov liturgického priestoru (kostol v Hvozdnici a Hornej Ždáni). V prípade úpravy interiéru kostola v Hornej Ždáni použil autor pre historický sakrálny priestor zdanlivo odvážny experiment – kombinovanie kameňa a skla, kovu a skla (obetný stôl a ambón). Treba vyzdvihnúť autorov zmysel a hlboké pochopenie pre základné znaky a symboly liturgie, z ktorých jeho architektúra na jednej strane vychádza a na strane druhej s nimi pracuje. Jeho kostoly nie sú okázalé monumentálnosťou foriem, ale v urbanistickej štruktúre sú významovo diferencované vďaka znakovosti. Klementova architektúra kostola vyjadruje pohyb – mystický, transcendentný, ktorý z diaľky volá jedinca strateného v dave vstúpiť, a to nielen do priestoru sakrálnej stavby, ale i do atmosféry rítu a v kontemplácii prežívať svoj noetický rozmer.

Ambíciou tejto výstavy je poukázať na skutočnosť, že umenie môže byť priestorom pre stretnutie generácií a plodnú výmenu názorov. Na začiatku bol sochár Alexander Trizuljak, ktorého talent a obdivuhodná umelecká invencia (dovoliť si konštatovať, že dodnes umenovedcami nedostatočne spracovaná) sa akoby „premenili na drobné“ a inkarnovali do talentov jeho detí, z ktorých väčšina sa venuje umeleckej tvorbe. Dielo Mareka a Klementa je len časťou pestrej mozaiky tohoto umeleckého rodu. Rôznosť jednoty mladej Trizuljakovskej generácie vychádza z úcty k vlastnému dedičstvu a čerpá z múdrosti tradície, ktorá im – i nám všetkým – pomáha byť zrelšími a schopnejšími odpovedať na výzvy dnešného sveta.

Alena Piatrová

¹ Por.: Mašín, J.: Trizuljak. Bratislava: Pallas, 1970; Bajcurová, K.: Zápas o tvar – nové sochárske iniciatívy 1948 – 1999. In: Dejiny slovenského výtvarného umenia – 20. storočie. Bratislava: SNG, 2000, s. 134 – 148.

² Por.: Rusinová, Z.: Motivické konštanty kresťanskej ikonografie – interpretácie a transformácie v súčasnom umení. In: Miesto pre modlitbu. Zborník z konferencie. Bratislava: VŠVU, 2000, s. 59 – 67.

„Čo mám robiť, keď cítim, že umenie je pre mňa ten pravý priestor, kde môžem hľadať pravdu? Kam mám ísť, aby som mohol slobodne rozvinúť a vyjadriť bohatstvo, ktoré nosím v sebe?“

Paul Gauguin











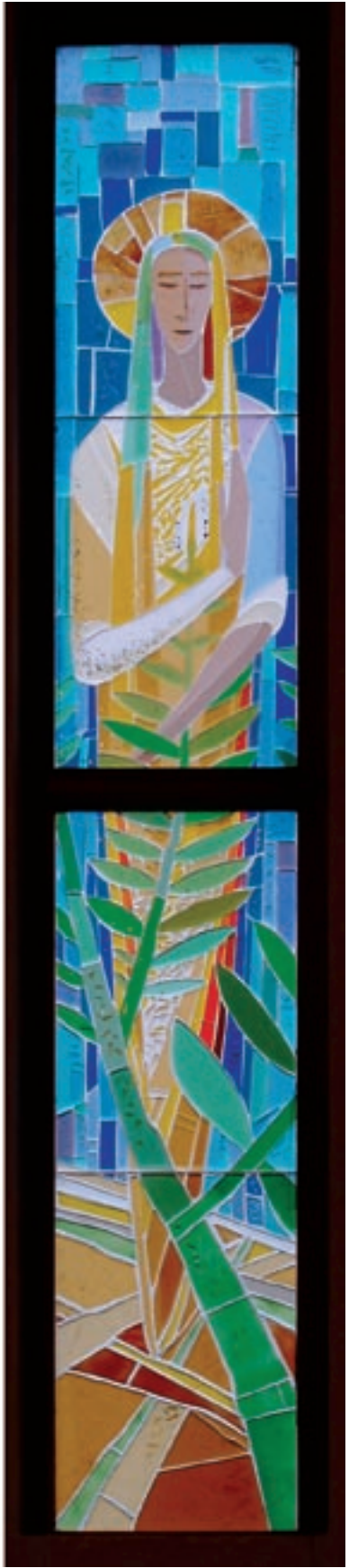






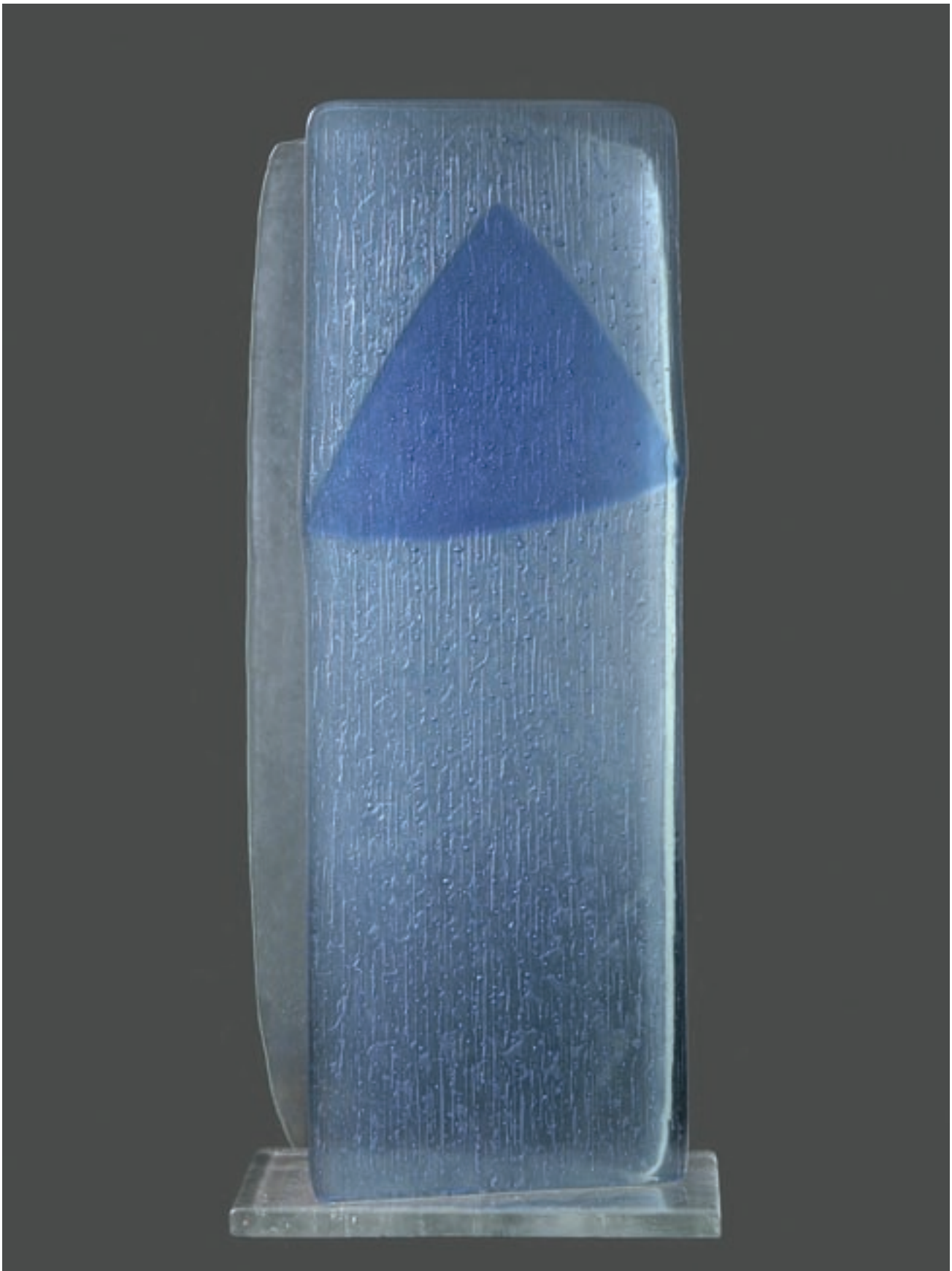


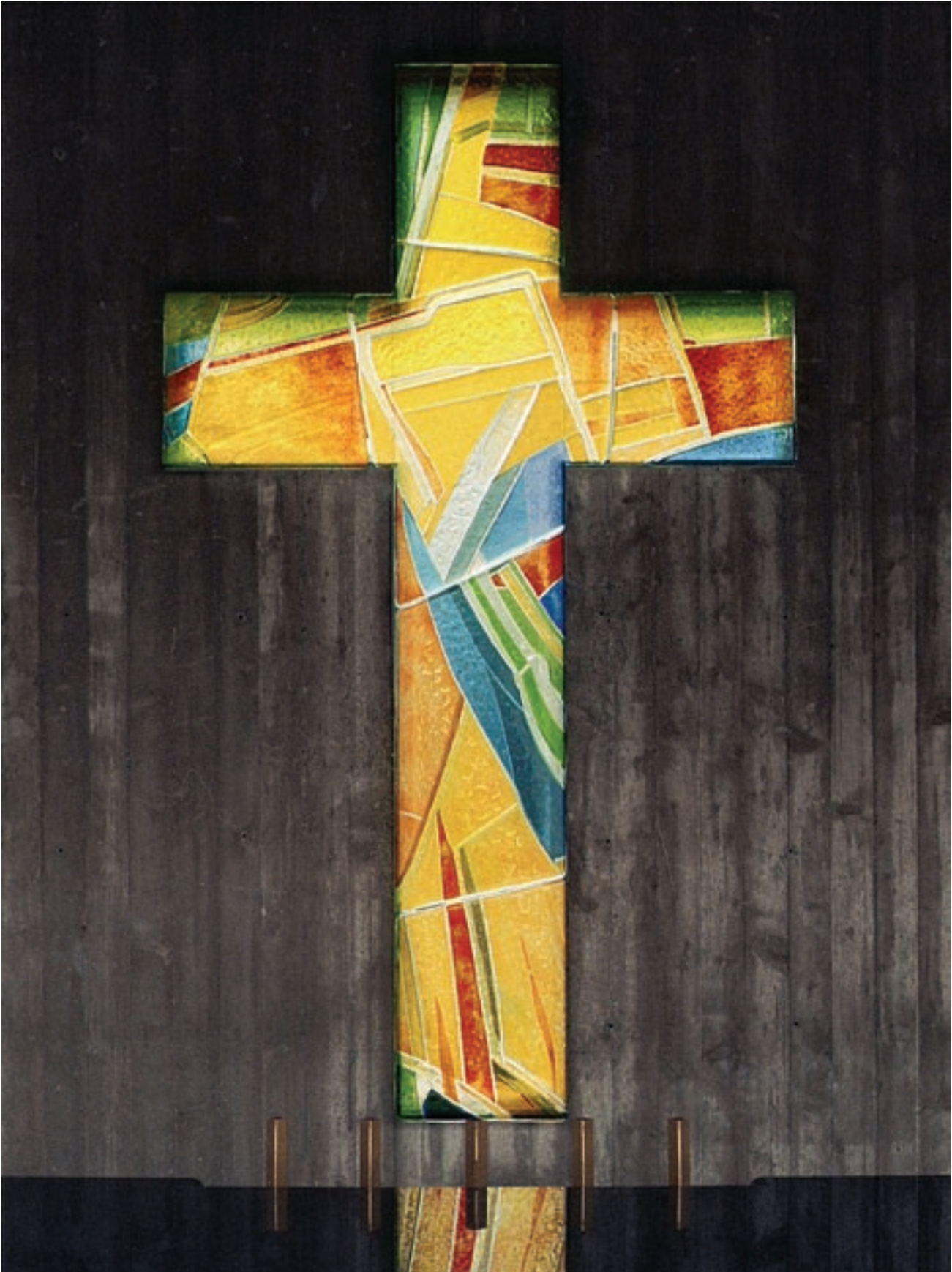




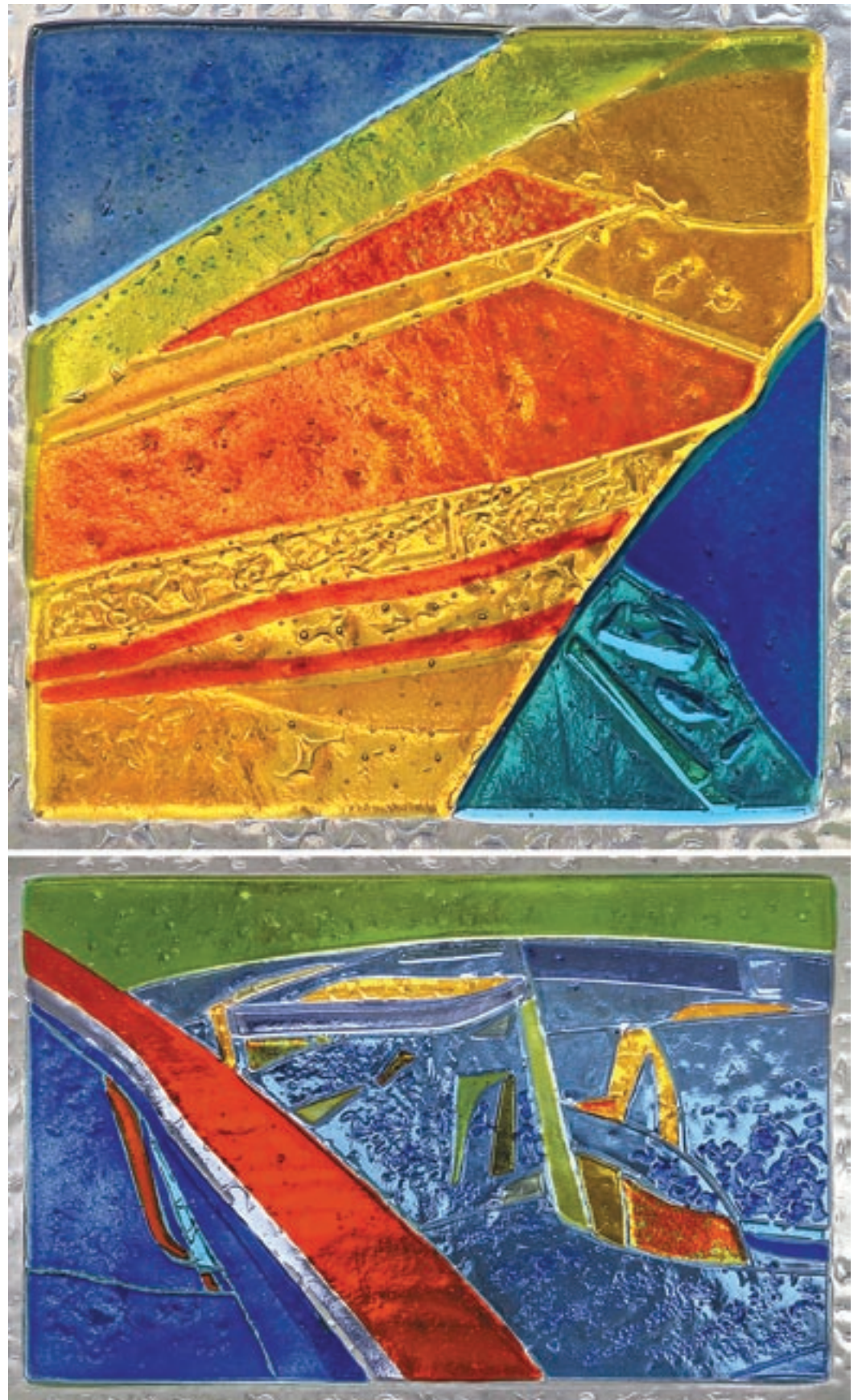






















“ZOZNAM VYOBRAZENÍ

01	Kostol v Hornej Ždáni – návrh a realizácia interiéru, obetný stôl – detail	Klement Trizuljak	2004
02	Kostol v Zelenči – Plastika „Vzkriesenie“	Alexander Trizuljak st.	1972
03	Kostol v Miloslavove – projekt a realizácia stavby	Klement Trizuljak	1998
04	Kostol v Miloslavove – vitráž „Nové nebo – nová zem“	Marek Trizuljak	1998
05	Klenoty v Košiciach – návrh a realizácia interiéru	Klement Trizuljak	2000
06	Klenoty v Košiciach – výtvarné dotvorenie	Marek Trizuljak	2000
07	Rodinný dom v Nitre – vitráž „Strom života“	Marek Trizuljak	1997
08	Predajňa PEG PÉREGO, Aupark v Bratislave - interiér - výtvarné dielo	Alexander Trizuljak ml. Marek Trizuljak	2001
09	Administratívna budova na Rajskej ul. v Bratislave projekt a realizácia stavby	Klement Trizuljak	2003
10	Administratívna budova na Rajskej ul. v Bratislave návrh výtvarného riešenia interiéru	Gordana Turuk	2003
11	Kostol v Šuranoch – tabernaculum	Marek Trizuljak	2001
12	Kostol v Šuranoch – vitráže	Marek Trizuljak	2001
13	Vila v Olomouci Samotiškách – vitráž (detail)	Marek Trizuljak	2003
14	Plastika Oheň	Marek Trizuljak	2001
15	Plastika Modrá stéla	Marek Trizuljak	2003
16	Vitráž „Croce – Luce“ v kostole v Cadorago (Taliansko)	Marek Trizuljak	2003
17	Plastika Jakubov rebrík	Marek Trizuljak	2003
18	Vitráž „Svetlo“, „Život vo vode“ – Ostrov sv. Petra (Kanada)	Marek Trizuljak	2004
19	Kostol na Betliarskej ul. v Bratislave – projekt, realizácia	Klement Trizuljak	2002
20	Kostol v Hozelci – projekt, realizácia	Klement Trizuljak	1992
21	Mestské vily na Kaplinskej ul. v Bratislave – projekt	Klement Trizuljak	2004
22	Slnčný dom na Kadnárovej ul. v Bratislave – projekt, realizácia	Klement Trizuljak	1999
23	Administratívna budova na Štefánikovej v Bratislave – projekt, realizácia	Klement Trizuljak	1995
24	Rekonštrukcia fasády komplexu budov MPSVR SR na Špitálskej ul. v Bratislave	pôvodný projekt: Ivan Matušík rekonštrukcia: Klement Trizuljak, Ľubomír Mezovský	2004



Alexander Trizuljak

(*15.5.1921, Varín, +15.10.1990 Bratislava)

Akademický sochár

Žiak profesora Karla Pokorného a odchovanec sochárskej školy pražskej Akadémie výtvarných umení.

Predstaviteľ realistického a konštruktivistického smeru v slovenskom sochárstve v povojnovom období.

Väčšinu svojho života tvoril a pracoval v Bratislave. Spolupracoval pri zakladaní Vysokej školy výtvarných umení, kde pôsobil do roku 1972 ako pedagóg. S nástupom spoločenského a politického uvoľnenia v 60. rokoch sa Alexander Trizuljak podieľal na zakladaní kultúrnych inštitúcií a významne sa zúčastňoval na organizácii takých podujatí ako boli sochárske sympóziá (Vyšné Ružbachy, Košice) alebo cyklus medzinárodných výstav v Bratislave Danuvius a Socha Piešťanských parkov. V tomto období sochár Alexander Trizuljak v kontexte s umeleckým dianím vo svete realizuje významné monumentálne diela s prezentáciou na významných svetových fórach – Bienále Sao Paolo, Bienále Benátky. V 70. rokoch po vynútenom odchode z Vysokej školy výtvarných umení sa venuje realistickej tvorbe a tvorbe pre sakrálny priestor. Bol otcom ôsmich detí, z ktorých viaceré pod vplyvom ovzdušia v rodine našli svoje uplatnenie v oblasti výtvarného umenia, odevnej tvorby, architektúry a fotografie.



Marek Trizuljak

(7.6.1953, Bratislava)

Akademický maliar

Žije a pracuje v Seničke, pri Olomouci – Česká republika. Člen Únie výtvarných umelcov Olomoucka.

V rokoch 1968 – 1973 študoval na Strednej umeleckopriemyselnej škole sklárskej v Železnom Brode, na oddelení hutníckeho tvarovania skla, u profesora Pavla Ježka.

V rokoch 1975 - 1981 absolvoval štúdium na Akadémii výtvarných umení v Prahe, ateliér monumentálnej a figurálnej maľby profesora Arnošta Paderlíka.

Autor sa prevažne venuje voľnej maliarskej a sklárskej tvorbe a výtvarným realizáciami v architektúre. Okrem toho sa zaoberá výtvarnou fotografiou a písaním poetických textov a úvah.



Klement Trizuljak

(12.11.1958, Bratislava)

Architekt

Žije a pracuje v Bratislave, pôsobí ako autorizovaný architekt Slovenskej komory architektov.

V rokoch 1973 – 1977 študoval na Strednej priemyselnej škole sklárskej v Novom Bore.

V rokoch 1977 – 1982 absolvoval štúdium na Fakulte architektúry VUT v Brne a na Fakulte architektúry SVŠT v Bratislave. Autor sa prevažne venuje projektom stavieb pre bývanie, administratívu a tvorbe sakrálnych stavieb. Vo svojej práci kladie dôraz na uplatnenie skla a výtvarného diela v architektúre.



TRIZULJAK, SKLO, ARCHITEKTÚRA

Výber z tvorby Alexandra Trizuljaka st., Mareka Trizuljaka a Klementa Trizuljaka

Úvodný text: PhDr. Alena Piatrová

Autori fotografií:

Marek Trizuljak – predná strana obálky, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Klement Trizuljak – 01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 09, 11, 12, 19, 20, 22, 23
Alexander Trizuljak ml. – prvá strana, 08
Tlač katalógu a panelov: Typocon, spol. s r.o.

Bratislava
November 2004

www.trizuljak.com

predná strana obálky: plastika „Jakubov rebrík“, Marek Trizuljak, 2003

prvá strana: Kostol v Zelenči, plastika „Vzkriesenie“ – detail tváre, Alexander Trizuljak st., 1972

tráž: plastika „Kubus“, Marek Trizuljak, 2003

zadná strana obálky: Casa Cristallo – štúdia dostavby domu na Židovskej ul. v Bratislave, Klement Trizuljak, Marián Morávek, 2004